

Regeringens proposition

1989/90: 112

Finansiering av kostnader för låneförvaltningen inom bostadsdepartementets ansvarsområde, m. m.

Prop.
1989/90: 112

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 1 mars 1990.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Ulf Lönnqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag, SBAB har tidigare fått uppdrag från staten att svara för förvaltningen av anslagsfinansierade lån inom bostadsdepartementets ansvarsområde och för utveckling av ett datasystem för låne- och bidragshanteringen hos länsbostadsnämnderna samt plan- och bostadsverket. I propositionen föreslås att SBAB för att täcka kostnaderna för uppdragen tillgodoförs alla aviserings-, krav- och påminnelseavgifter för dessa lån samt 80 % av det räntepåslag om 0,25 procentenheter för förvaltningskostnaderna som ingår i räntan för sådana lån.

Vidare föreslås att det för budgetåret 1990/91 till länsbostadsnämnderna anvisas ett förslagsanslag på 54 569 000 kr.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 1 mars 1990

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Engström, Hjelm-Wallén, Dahl, R. Carlsson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Freivalds, Wallström, Sahlin, Larsson

Föredragande: statsrådet Lönnqvist

Proposition om finansiering av kostnaderna för låneförvaltningen inom bostadsdepartementets ansvarsområde, m. m.

1 Inledning

I prop. 1989/90: 100 (bil. 13 s. 36) aviserade jag att jag hade för avsikt att återkomma till regeringen med förslag till en särskild proposition om frågan hur den låneförvaltning m. m. som Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag, SBAB, svarar för skall finansieras på längre sikt. Jag aviserade också att jag avsåg att återkomma med förslag om länsbostadsnämndernas anslag. Jag återkommer nu till dessa frågor.

Huvuddelen av den statligt reglerade långivningen inom bostadsdepartementets ansvarsområde handhas av plan- och bostadsverket och länsbostadsnämnderna. Myndigheternas uppgift är att pröva låneansökningar samt att besluta om utbetalning av lån. Fram till den 1 juli 1989 svarade myndigheterna också för utbetalning av lån och för avisering av ränta och amortering på lån. Kostnaderna för verksamheten betalas i huvudsak via anslag på statsbudgeten.

SBAB bildades år 1984 med uppgift att låna upp de medel som behövs för utbetalning av vissa lån, i första hand bostadslån för ny- och ombyggnad av bostadshus, beviljade av de statliga lånemyndigheterna (prop. 1983/84: 90, BoU 28, rskr. 303). Bolagets verksamhet startade den 1 juli 1985. En närmare redogörelse för vilka lån som finansieras med medel från SBAB finns i budgetpropositionen för budgetåret 1990/91 (prop. 1989/90: 100, bil. 13, s. 19–23). Kostnaderna för bolagets upplåningsverksamhet finansieras i sin helhet med räntor från utlåningsverksamheten.

År 1988 beslutade riksdagen (prop. 1987/88: 115, BoU 16, rskr. 273) bl. a. om vissa ändringar såvitt gäller förvaltningen av de statligt reglerade lånen inom bostadsdepartementets ansvarsområde. Beslutet innebär att uppgiften att betala ut och avisera SBAB-lån handhas av SBAB. Vidare skall SBAB fr. o. m. den 1 juli 1989 på uppdrag av staten svara för förvaltningen av alla anslagsfinansierade lån som beviljas eller har beviljats inom departementets ansvarsområde. Enligt mellan staten och bolaget ingångna avtal för

budgetåret 1989/90 svarar bolaget centralt för utbetalning, avisering m. m. av dessa lån. Pantvård, bevakning av fordran och förvaring av säkerhetshandlingar för såväl SBAB-finansierade som anslagsfinansierade ränte- och amorteringslån sköts enligt avtal regionalt av länsbostadsnämnderna på uppdrag av SBAB. Syftet med omläggningen var att avlasta det nya plan- och bostadsverket ansvaret för den centrala hanteringen av låneförvaltningen.

Riksdagsbeslutet år 1988 innebär också att SBAB skall få ersättning av staten för förvaltningen av de anslagsfinansierade lånen inom bostadsdepartementets ansvarsområde. I enlighet med detta har på statsbudgeten för budgetåret 1989/90 och på tilläggsbudget I till denna statsbudget anvisats sammanlagt 118 745 000 kr. för ersättning till SBAB. Av beloppet avser 48 655 000 kr. kostnaderna för länsbostadsnämndernas låneförvaltning. Återstoden avser SBAB:s egna kostnader för låneförvaltningen, inkl. drift och utveckling av det befintliga centrala datasystemet, UDS-C, samt vissa kapitalkostnader för inköpt datautrustning.

I prop. 1988/89: 47 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m. (bil. 4) framhölls bl. a. att de ändrade formerna för låneförvaltningen, som jag nu har redogjort för, förutsätter att SBAB för egen del utvecklar ett nytt ADB-system för utbetalning och avisering av lån och att motsvarande ändringar måste ske i myndigheternas ADB-system. Dåvarande chefen för bostadsdepartementet ansåg det naturligt att SBAB skulle ges huvudansvaret för utvecklingen av detta ADB-system. Riksdagen beslöt mot denna bakgrund att bolaget även fick ges i uppdrag att utveckla det ADB-system som behövs för plan- och bostadsverkets centrala hantering av den statliga bidragsgivningen inom bostadsdepartementets ansvarsområde samt för länsbostadsnämndernas hantering av lån och bidrag och för kontorsrationalisering i övrigt inom nämnderna (FiU 10, rskr. 94). SBAB skall därvid också svara för de nödvändiga investeringarna i datorer och programvara. Kostnaderna för utveckling och investeringar skall regleras inom ramen för det avtal om låneförvaltningen som riksdagens beslut år 1988 förutsätter.

I enlighet med detta har staten i avtal om låneförvaltningen som gäller för budgetåret 1989/90 uppdragit åt SBAB att utveckla det ADB-system för plan- och bostadsverkets och länsbostadsnämndernas låne- och bidragshantering och för kontorsrationalisering i övrigt inom nämnderna, som angavs i prop. 1988/89: 47. Till täckande av utvecklingskostnader har genom skilda riksdagsbeslut åren 1988 och 1989 anvisats sammanlagt 35 750 000 kr. Av beloppet har SBAB hittills tillgodoförts 31 200 000 kr.

2 Statens ersättning till SBAB för förvaltningen av anslagsfinansierade lån inom bostadsdepartementets ansvarsområde m. m.

Mitt förslag: Som ersättning för förvaltningen av anslagsfinansierade lån inom bostadsdepartementets ansvarsområde tillgodoförs SBAB inkomsterna från de avgifter som tas ut vid avisering av ränta och amortering på anslags- och SBAB-finansierade lån, inkomsterna från krav- och påminnelseavgifter samt 80 % av det räntepåslag om 0,25 procentenheter för förvaltningskostnaderna som ingår i räntan för de anslagsfinansierade lånen.

Inkomsterna tillgodoförs bolaget genom att bolaget ges rätt att från influtna medel vid varje avisering innehålla ett mot nämnda inkomster svarande belopp.

Skälen för mitt förslag: Som framgått av det föregående svarar SBAB i enlighet med riksdagens beslut och träffade avtal mellan staten och SBAB för förvaltningen av både anslagsfinansierade och SBAB-finansierade lån inom bostadsdepartementets ansvarsområde. Avtal har också träffats om den ersättning som bolaget skall få av staten för tiden fram till utgången av juni 1990. Den avtalade ersättningen för låneförvaltningen uppgår som tidigare angivits till totalt det anvisade beloppet 118 745 000 kr. SBAB har också fått ersättning med 31 200 000 kr. för att täcka utvecklingskostnaderna för ett datasystem för plan- och bostadsverkets och länsbostadsnämndernas låne- och bidragshantering och för länsbostadsnämndernas övriga kontorsfunktioner.

I avtalet mellan staten och bolaget åtog sig också bolaget att senast den 22 januari 1990 lämna bostadsdepartementet ett förslag till utformningen av och storleken på den ersättning från staten som bolaget begär för att även efter den 30 juni 1990 svara för förvaltningen av lån inom bostadsdepartementets ansvarsområde samt fullfölja utveckling och introduktion av ett nytt ADB-system för låne- och bidragsverksamheten och övriga kontorsfunktioner vid länsbostadsnämnderna och plan- och bostadsverkets centrala bidragshantering.

Bolaget har i skrivelse den 19 januari 1990 föreslagit att bolaget fr. o. m. den 1 juli 1990 får ersättning för låneförvaltningen av de anslagsfinansierade lånen och för resterande delar av ADB-utvecklingen med ett visst belopp per år och anslagsfinansierat lån. På så sätt skulle statens utgifter för låneförvaltningen minska efterhand som de anslagsfinansierade lånen återbetalas. Efter överläggningar har företrädare för bostadsdepartementet och bolaget enats om att följande bör gälla fr. o. m. den 1 juli i år.

1. Bolaget svarar för alla kostnader för utbetalning och avisering av lån, inkl. avisering av alla anslagsfinansierade lån inom bostadsdepartementets ansvarsområde.

2. Bolaget svarar vidare för alla kostnader för löner, expenser och lokaler till den personal vid länsbostadsnämnderna som sköter den regionala låneförvaltningen. Den regionala låneförvaltningen omfattar förberedelser för utbetalningar av lån, förvaring av säkerhetshandlingar i fråga om såväl nya som gamla lån samt pantvård, bevakning och indrivning av fordringar avseende sådana lån. Kostnaderna för detta bestäms schablonmässigt till 43 % av den totala årskostnaden för nämndernas verksamhet.

3. Bolaget svarar därutöver för alla återstående utvecklings- och investeringskostnader avseende ett nytt datasystem för låne- och bidragsverksamheten och för övriga kontorsfunktioner vid nämnderna och plan- och bostadsverkets centrala bidragshantering. Under tiden fram till dess det nya datasystemet tas i drift – det beräknas för närvarande ske den 1 januari 1992 – svarar bolaget för 65 % av kostnaderna för att utveckla och driva det nuvarande centrala datasystemet UDS-C.

4. Som ersättning för de nu uppräknade åtagandena får bolaget tillgodogöra sig dels inkomsterna från alla aviseringsavgifter som tas ut i samband med att räntor och amorteringar förfaller till betalning, dels inkomster från krav och påminnelseavgifter, dels 80 % av det räntepåslag om 0,25 procentenheter för förvaltningskostnaderna som ingår i räntan för de räntebärande anslagsfinansierade lånen.

5. Ersättningen betalas genom att bolaget ges rätt att vid varje avisering innehålla ett mot angivna inkomster svarande belopp av de medel som bolaget har i uppdrag att avisera och inleverera till staten.

För egen del anser jag att övervägande skäl talar för den redovisade ordningen för att täcka kostnaderna för förvaltningen av de anslagsfinansierade lånen m. m. Den innebär framför allt att de totala kostnaderna för låneförvaltningen delas upp mellan staten och bolaget och att statens kostnader därmed kan förväntas minska i takt med att den anslagsfinansierade lånestocken minskar. Den föreslagna ersättningen, som kan beräknas motsvara i genomsnitt 240 kr. per år och anslagsfinansierat lån vid en beräknad avvecklingstid på sju år, är inte högre än att bolaget vinner inkomstmässigt på att byta ut det anslagsfinansierade lånet mot ett av bolaget finansierat ersättningslån. Med den föreslagna ordningen får bolaget en räntemarginal på 0,2 % när lånet ligger i den anslagsfinansierade delen av lånestocken. De av bolaget finansierade ersättningslånen ger normalt en högre räntemarginal.

Jag vill i sammanhanget anmäla att det kan finnas anledning till ytterligare ändringar av vissa låneregler i syfte att främja en snabb avveckling av de anslagsfinansierade lånen. Jag avser att överväga frågan i anslutning till den pågående översynen av bostadsfinansieringen.

Mot bakgrund av det anförda förordar jag att SBAB fr. o. m. den 1 juli 1990 ersätts för förvaltningen av de anslagsfinansierade lånen och utvecklingen av ett nytt datasystem för länsbostadsnämnderna och för plan- och bostadsverkets centrala bidragshantering enligt det nu redovisade förslaget.

Med utgångspunkt från antagandet att återstående räntebärande anslagsfinansierade lån blir inlösta inom loppet av sju år, dvs. med ca 80 000 lån per år, kommer statens återstående kostnader för förvaltningen av dessa lån att uppgå till sammanlagt ca 550 milj. kr. I detta belopp ingår även kostnaderna för att utveckla ett nytt ADB-system för länsbostadsnämnderna och plan- och bostadsverket.

SBAB utvecklar, som framgått av det föregående, dels ett ADB-system för den egna låneverksamheten, dels på uppdrag av regeringen ett ADB-system för plan- och bostadsverkets och länsbostadsnämndernas myndighets-specifika verksamhet. Jag anser, efter samråd med chefen för civildepartementet, att plan- och bostadsverket i fortsättningen skall vara huvudansvarig för det ADB-system som utvecklas och tas i drift för plan- och bostadsverket och länsbostadsnämnderna.

Jag avser att återkomma till regeringen med förslag att uppdra åt plan- och bostadsverket att träffa avtal med SBAB med utgångspunkt från att verket skall vara huvudansvarig för det myndighets-specifika ADB-systemet.

3 Anslag till länsbostadsnämnderna på statsbudgeten för budgetåret 1990/91

Regeringen har i prop. 1989/90: 100 (bil. 13 s. 36) föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet till länsbostadsnämnderna för budgetåret 1990/91 beräkna ett förslagsanslag på 65 292 000 kr. Jag återkommer nu med mina förslag i ämnet.

Länsbostadsnämnderna finns i varje län utom Gotlands län. Nämnden är länsmyndighet för den statliga verksamheten för att främja bostadsförsörjningen. I Gotlands län fullgörs motsvarande uppgifter av länsstyrelsen. I Norrbottens län är länsbostadsnämnden sedan den 1 juli 1986 inordnad i länsstyrelsen som ett led i försöksverksamheten med samordnad länsförvaltning. Försöksverksamheten kommer att upphöra, vid utgången av budgetåret 1990/91. Detta innebär för nämndens del att dess inordning i länsstyrelsen upphör den 1 juli 1991.

Som framgår av vad som inledningsvis redovisats har ansvaret för förvaltningen av bostadslån på central nivå fr. o. m. den 1 juli 1989 överförts från plan- och bostadsverket till SBAB såväl för de anslagsfinansierade lånen som för de SBAB-finansierade lånen. Samtidigt har genom särskilt avtal mellan SBAB och plan- och bostadsverket länsbostadsnämnderna fått i uppdrag att handha den regionala förvaltningen av bostadslånen. För detta uppdrag skall SBAB ersätta plan- och bostadsverket.

Plan- och bostadsverkets anslagsframställning

Länsbostadsnämndernas arbetsuppgifter och ansvar är i allt väsentligt oförändrade även efter de organisatoriska förändringar som genomförts genom

sammanläggningen av statens planverk och bostadsstyrelsen till statens plan- och bostadsverk den 1 juli 1988.

Antalet låne- och bidragsbeslut i fråga om nybyggnad av flerbostadshus har ökat jämfört med senaste budgetår medan antalet ombyggnadsärenden har minskat. Ärendenas komplexitet har dock ökat till följd av dels en ökad andel ärenden rörande nybyggnad av flerbostadshus, dels en snabbare byggkostnadsutveckling och därmed åtföljande krav på kostnadskontroll. Även ändrade regler för markbelåning, försöksverksamheten med förvärvslån till vissa barnfamiljer samt hanteringen av ungdomsbostäder och statsbidrag för bostadsanpassningsbidrag m. m. har bidragit till att arbetsuppgifterna förändrats. Totalt sett har därför arbetsbelastningen när det gäller låne- och bidragsbeviljningen ökat under senaste året, vilket avspeglar sig i en förlängning av handläggningstiderna framför allt för de tre storstadsnämnderna.

Arbetsbelastningen för nämndernas låneförvaltning och bidragsadministration har också ökat, bl. a. på grund av de fel och brister som visat sig finnas i det befintliga centrala datasystemet, UDS-C. Samtidigt har antalet förvaltningsärenden ökat sedan föregående budgetår. Till följd av bristande resurser på nämnderna har detta lett till otillfredställande långa handläggningstider.

Länsbostadsnämndernas bristande resurser har vidare lett till att viktiga bostadspolitiska uppgifter såsom information till allmänhet, kommuner, byggherrar m. fl. om bostadspolitiska mål och medel fått alltför litet utrymme i nämndernas arbete.

Förvaltningskostnadsposten har under en följd av år underkastats nedskärningar i enlighet med huvudalternativet. De resurstillskott som skapats under innevarande budgetår har främst skett i form av engångsbelopp. Eftersom nuvarande personalstat inte ryms inom den angivna lönekostnadsramen har dessa engångsbelopp använts för att täcka fasta kostnader för nämndernas verksamhet. Resursbehovet påverkas dessutom av att den datorisering som sker ute på nämnderna och som antas vara fullt genomförd först på 2–3 års sikt kommer att kräva fortsatta extraresurser.

Plan- och bostadsverket föreslår sammanfattningsvis följande:

1. Huvudförslaget tillämpas inte för nämnderna.
2. Resursramen för förvaltningskostnaderna läggs fast för endast ett år.
3. Lönekostnadsposten inom förvaltningsanslagets ram fastställs till minst oförändrat belopp.
4. Extraresurser tilldelas nämnderna för personalförstärkningar med 12 500 000 kr. och övriga förvaltningskostnader räknas upp med 5 000 000 kr.
5. Medel anvisas för utökade kostnader för datadrift med 2 800 000 kr., för portokostnader med 2 500 000 kr. och för inköp av frankeringsmaskiner med 550 000 kr.
6. Plan- och bostadsverket får en rörlig kredit på 8 000 000 kr. hos riksgäldskontoret för låneförvaltningen.

	1989/90	Beräknad ändring 1990/91 Föredraganden	
Personal	440	±	0
Utgifter			
Förvaltningskostnader	93 744 000 ¹	+	6 533 000
(därav lönekostnader)	85 532 000 ²	+	2 334 000
Lokalkostnader, <i>förlagsvis</i>	13 548 000 ³	+	910 000
Engångsanvisning	18 800 000	-	8 853 000
Låneförvaltning	1 000	-	1 000
Summa utgifter	126 093 000	-	1 411 000
Inkomster			
Administrationsavgifter	16 500 000	±	0
Aviseringsavgifter	24 000 000	-	24 000 000
Krav- och påminnelseavgifter	1 000 000	-	1 000 000
Ersättning från SBAB	48 655 000	+	4 958 000
Summa inkomster	90 155 000	-	20 042 000
Nettoutgift	35 938 000	+	18 631 000

¹Länsstyrelsen i Norrbottens län disponerar 4 305 000 kr.

²Därav länsstyrelsen i Norrbottens län 4 016 000 kr.

³Därav länsstyrelsen i Norrbottens län 717 000 kr.

Mina överväganden

Den i det föregående föreslagna ordningen för att finansiera låneförvaltningen m. m. utgår från att nämndernas resurser även framdeles prövas inom ramen för den statliga budgetprocessen.

Jag förordar att länsbostadsnämndernas anslag för nästa budgetår beräknas med utgångspunkt i en real minskning av utgifterna med 2 % i enlighet med den princip som tillämpas i regeringens budgetförslag för budgetåret 1990/91. Med hänsyn till vad plan- och bostadsverket har anfört om nämndernas fortsatta behov av extra resurser för bl. a. låneförvaltning och bidragshantering har jag dock även för budgetåret 1990/91 beräknat en engångsanvisning för löner och expenser avseende extra personal (4). Medlen är i första hand avsedda för att användas för ytterligare insatser när det gäller nämndernas arbete med att förbättra internkontrollen. Liksom tidigare år ingår i mina beräkningar medelsbehovet för bostadsenheten vid länsstyrelsen i Norrbottens län.

Budgetförslaget för statens löne- och pensionsverk innebär att kostnaderna för pensionsadministrationen skall täckas av avgifter fr. o. m. budgetåret 1990/91. Jag har vid min medelsberäkning för detta anslag tagit hänsyn till

dessa avgifter. Jag har också beaktat verkets yrkanden i fråga om medel för utökad datadrift och för portokostnader med anledning av att tjänstebrevsrätten upphör för länsbostadsnämnderna den 1 juli 1990 (5).

Som framgår av sammanställningen har jag som inkomst fört upp ersättning från SBAB. Ersättningens storlek beräknas, som jag har redovisat i det föregående, motsvara 43 % av de totala utgifterna för länsbostadsnämnderna. I enlighet med förslaget till ersättning åt SBAB utgår samtidigt inkomsterna från aviserings-, krav- och påminnelseavgifter ur sammanställningen.

Mot denna bakgrund och med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet till sammanlagt 54 569 000 kr. Av detta belopp avser 5 282 000 kr. bostadsenheten vid länsstyrelsen i Norrbottens län.

Med hänsyn till riksdagens beslut om ny statlig länsförvaltning från den 1 juli 1991 bör de för bostadsenheten beräknade medlen endast få disponeras för kostnader i enhetens verksamhet.

4 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat i fråga om statens ersättning till Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag, SBAB för förvaltningen av anslagsfinansierade lån inom bostadsdepartementets ansvarsområde, m. m.,

2. till *Länsbostadsnämnderna* för budgetåret 1990/91 anvisa ett förslagsanslag på 54 569 000 kr.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

